

Yttrande över regeringens betänkande: Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap (2026:4)

Bakgrund

Linnéuniversitetet har anmodats att lämna synpunkter på rubricerad remiss.

Universitetet vill anföra följande:

Sammanfattning

Linnéuniversitetet bedömer att utredningens förslag som en sammanhållen helhet kan bidra till att förbättra rektorers förutsättningar för uppdraget. En utredning är alltid beroende av sina direktiv. Helt kort innebar direktiven att föreslå åtgärder för att stärka rektors pedagogiska ledarskap och minska rektors administrativa börda. Det pedagogiska ledarskapet står i fokus för utredningens aktiva förslag, medan förslag för att minska rektors administrativa börda ges en mindre framträdande roll och till stor del lämnas åt huvudmännen att lösa. I vissa delar har utredningen gått längre än vad direktiven anger, till exempel vad gäller ökad statlig finansiering.

Linnéuniversitetet instämmer i förslagen vad gäller:

- Principen ”en skola – en rektor” som grund för att utöva pedagogiskt ledarskap, vilket innebär en organisering i mindre rektorsområden som leds av en rektor
- Det pedagogiska ledarskapet ska inte gå att delegera i sin helhet, vilket innebär att rektors pedagogiska ledarskap förstärks
- Behörighetskrav i form av lärarexamen för att kunna anställas som rektor är en välbehövlig reform som ersätter dagens formulering om ”pedagogisk insikt”
- Befattningsutbildning för skolchefer om 15 hp är ett rimligt krav för chefer med ansvar för utbildning
- Ny utbildning för biträdande rektorer inom ramen för professionsprogrammet

Linnéuniversitetet har delvis avvikande mening, alternativt noterar vissa risker, vad gäller:

- Definitionen om pedagogiskt ledarskap bör formuleras så att all personal kan relatera till den, vilket innebär att endast den första delen av föreslagen definition bär gälla
- Rektors mandat att tillsätta sin ledningsorganisation, inklusive biträdande rektor, är i princip riktig, men kan bli till nackdel för rektorer med mindre rektorsområden
- Förslaget att endast rektorer ska ges tillträde till rektorsutbildningen förutsätter att antalet rektorer i landet ökar som en följd av de föreslagna förändringarna
- Förslaget att införa en bestämmelse att en genomförd rektorsutbildning måste vara godkänd kräver en följdbestämmelse angående konsekvenser om godkänd utbildning ändå saknas
- Behörighetskrav för skolchef får endast marginell effekt
- Ökad finansiell styrning från staten är en reform som bör genomföras utifrån den gedigna statliga utredning som finns framtagen, i stället för som ett delförslag till en utredning om rektor

Övergripande synpunkter

Samtliga synpunkter kan relateras till Kapitel 7: Utredningens förslag och bedömningar.

7.1.1 Rektorns pedagogiska ledarskap ska definieras i skollagen

Det pedagogiska ledarskapet är ett centralt begrepp i utredningen. Direktiven lyfter fram utredningens uppdrag att stärka rektorernas pedagogiska ledarskap och att minska omsättningen av rektorer som ett centralt fokus i uppdraget. Linnéuniversitetet ställer sig bakom utredningens förslag att definiera innebörden av begreppet ”pedagogiskt ledarskap” i skollagen, för att därigenom förstärka begreppets betydelse. Däremot ställer Linnéuniversitetet sig frågande till definitionens utformning som innehåller såväl mål som medel. För att definitionen ska få effekt som ett erkänt och användbart begrepp inom skolväsendet krävs det att definitionen inte är mer omfattande än att den går att komma ihåg för att kunna användas i vardagliga sammanhang. Linnéuniversitetet föreslår därför att definitionen avgränsas till att endast uttrycka målet, dvs. innebörden av ett sådant ledarskap, nämligen;

Det ledarskap som rektorn utövar i nära och direkt relation till undervisningen, med särskilt fokus på de processer som stärker kvalitet och utveckling (s 221).

Poängen med att endast den första delen av förslaget ska definiera begreppet ”pedagogiskt ledarskap” är att denna kortare formulering uttrycker en tydlig och

användbar förståelse av begreppet ”pedagogiskt ledarskap” som alla inom skolans organisation känner till och kan förhålla sig till.

7.1.2 Rektorns ansvarsområde får inte vara mer omfattande än att rektorn kan utöva det pedagogiska ledarskapet

Linnéuniversitetet instämmer i utredningens konstaterande att en definition av ett pedagogiskt ledarskap i termer av ett ledarskap som rektorn utövar i nära och direkt relation till undervisningen inte går att utöva i utvidgade rektorsområden, där rektor mer fungerar som områdeschef medan det pedagogiska ledarskapet i praktiken utövas av biträdande rektorer (s 224). Sådana organisationer förekommer inte minst inom förskolan. Liksom utredningen menar Linnéuniversitetet att den grundläggande princip som innebar ”en skola – en rektor” som fastslogs i den så kallade Ansvarspropositionen (Prop. 1980/91) fortfarande bör gälla (s 228). Det innebär inte att rektor inte kan ansvara för mer än en förskole- eller skolenhet, men huvudmannen behöver säkerställa att rektors ansvarsområde inte blir större än att det går att utöva ett undervisningsnära pedagogiskt ledarskap.

7.1.4. Rektorn ska ha mandat att besluta om ledningsstöd i den inre organisationen

Enligt utredningens förslag ska rektors mandat att besluta om den inre organisationen, med avseende på biträdande rektorer och annat ledningsstöd, förtydligas i skollagen. Enligt förslaget är det rektor, och inte huvudmannen, som ska ha mandat att besluta om ifall det ska ingå en biträdande rektor i rektors ledningsorganisation. Det är också rektor, och inte huvudmannen, som ska besluta vad som ska ingå i den biträdande rektorns uppdrag. Det är i sig en god princip men här vill Linnéuniversitetet samtidigt uppmärksamma den risk som föreligger när rektor ska ges ensamt mandat att införa en befattning som biträdande rektor i sin egen ledningsorganisation, samtidigt som rektorsområdenas ska hållas tillräckligt begränsade för att rektor ska kunna utöva ett undervisningsnära pedagogiskt ledarskap. Om rektorsområdena minskar i storlek med en större närhet till skolans ledning som följd, finns det en risk att det kan uppstå ett tryck på rektor att avstå från att inrätta en befattning som biträdande rektor även om behov finns, eftersom personalen kan uppfatta att det finns viktigare prioriteringar att göra på förskolan/skolan än att förstärka ledningsresursen, till exempel att utöka lärarpersonalen.

7.1.5 Rektorns pedagogiska ledarskap ska inte vara möjligt att delegera i sin helhet

Linnéuniversitetet ställer sig bakom utredningens förslag att det pedagogiska ledarskapet inte ska gå att delegera i sin helhet.

7.1.7 Nya behörighetskrav för rektorer

Linnéuniversitetet ställer sig bakom utredningens förslag på skärpta behörighetskrav för rektorer. Sedan skolans decentralisering 1991 har kravet varit att rektor ska besitta ”pedagogisk insikt”. Nu föreslår utredningen att endast den som har en lärarexamen (eller tidigare varit rektor och genomfört den särskilda befattningsutbildningen i enlighet med 12 §) ska få anställas som rektor. Linnéuniversitetet menar, i likhet med utredningen, att rektor ska ha en pedagogisk utbildning. Liksom utredningen gör, vill Linnéuniversitetet betona att denna pedagogiska utbildning äger sin giltighet genom kunskaper i pedagogik och allmän didaktik, och inte ska förväntas motsvara exakta skolformer eller ämneskompetenser.

7.1.8 Befattningsutbildningen för rektorer ska genomföras med godkänt resultat

Linnéuniversitetet ställer sig positiv till utredningens förslag på skärpta krav att rektorer ska ha genomgått rektorsutbildningen med godkänt resultat och att detta skickar en tydlig signal till rektorernas huvudmän att tillräckliga förutsättningar behöver vara på plats för att rektorn till fullo ska kunna tillgodogöra sig innehållet i befattningsutbildningen. Bestämmelsen riskerar dock att bli verkningslös om den inte samtidigt kombineras med vilka konsekvenser som följer av en genomgången rektorsutbildning utan godkänt resultat.

7.1.9 Den statliga befattningsutbildningen för rektorer ska reserveras för rektorer men en ny särskild utbildning ska erbjudas biträdande rektorer och annan personal med ledningsuppgifter

Utredningen menar att eftersom det pedagogiska ledarskapet enligt förslaget inte ska gå att delegera i sin helhet, så kommer en organisation med biträdande rektorer som i praktiken genomför rektorns uppdrag i fortsättningen inte längre att vara möjlig. Som en konsekvens ska därför inte biträdande rektorer tillåtas genomgå befattningsutbildningen för rektorer. Linnéuniversitetet ställer sig bakom utredningens förslag att det statliga rektorsprogrammet ska reserveras för rektorer och att en ny särskild utbildning ska erbjudas biträdande rektorer. Linnéuniversitetet är positiv till att en sådan ny utbildning regleras i förordning (2011:183), att utbildningen ges inom ramen för det nationella professionsprogrammet, att nationella mål tas fram för utbildningen och att den ska omfatta 15 högskolepoäng med förslaget innehåll. Linnéuniversitetet vill särskilt lyfta fram att denna utbildning bör ges på avancerad nivå.

7.1.12 Behörighetskrav och en statlig befattningsutbildning för skolchefer ska införas

Linnéuniversitetet ställer sig tveksam till behovet att införa en bestämmelse i skollagen om att skolchefen ska ha högskoleexamen. Eftersom det inte anges någon specifik form av högskoleexamen torde en sådan bestämmelse få begränsad effekt för skolans organisation.

Linnéuniversitetet ställer sig bakom utredningens förslag att inrätta en statlig befattningsutbildning för skolchefer. Linnéuniversitetet är positiv till att en sådan befattningsutbildning regleras i förordning (2011:183), att utbildningen ges inom

ramen för det nationella professionsprogrammet, att nationella mål tas fram för utbildningen, att den ska genomföras av lärosätena och att den ska omfatta 15 högskolepoäng på avancerad nivå.

7.2.1 Staten bör ta ett större ansvar för skolans finansiering

Utredningen föreslår att staten bör ta ansvar för att skolväsendet tillförs tillräckliga resurser och för att resurserna går till avsett ändamål. Detta förslag, som innebär såväl ett ökat statligt ansvarstagande som en ökad styrning av resurser till skolan (sektorsbidrag) har inget stöd i utredningens direktiv. Däremot finns det en gedigen statlig utredning om ett ökat statligt ansvar för skolan (SOU 2022:53).

Linnéuniversitetet menar att frågan om en statligt styrd skola, alternativt ett ökat statligt ansvarstagande för skolan, bör beslutas i samband med ett genomgripande reformarbete som rör ansvarsfördelningen mellan stat, kommun och enskilda huvudmän i stället för att ingå som ett delförslag i andra reformer, som till exempel i nya bestämmelser om rektorsrollen. Linnéuniversitetet tar därför avstånd från förslag om ökat statligt ansvarstagande för resurser i föreliggande utredning, men ställer sig bakom flera av förslagen som läggs fram i betänkandet av *Utredningen om ökat statligt ansvar för skolan* (SOU 2022:53). Skolans styrning och finansiering är alltför viktig för att diskuteras i form av ”sidoförslag” inom utredningar med andra utredningsfokus.

7.2.4 Rektorer behöver adekvat kompetens för att leda och samordna elevhälsoarbetet

Linnéuniversitetet ställer sig bakom utredningens förslag att förtydliga rektors behov av kompetens att leda och samordna elevhälsoarbetet i rektorsprogrammets nationella måldokument.

7.2.5 Meriteringsnivåer för rektorer bör utredas

Linnéuniversitetet ställer sig bakom utredningens förslag att utreda om och på vilket sätt det nationella professionsprogrammet för rektorer ska inkludera meriteringsnivåer, på samma sätt som för legitimerade förskollärare och lärare.

7.2.6 Insatser för rektorers professionella utveckling bör samordnas

Linnéuniversitetet ställer sig bakom utredningens förslag på hur statens insatser skulle kunna samordnas på ett bättre sätt för att främja progression i rektorers lärande och professionella utveckling.

Konsekvenser

7.1.7 Nya behörighetskrav för rektorer

Linnéuniversitetet instämmer i utredningens bedömning att förslaget på skärpta behörighetskrav kommer få en obetydlig påverkan på antalet rektorer som antas till rektorsprogrammet.

7.1.9 Den statliga befattningsutbildningen för rektorer ska reserveras för rektorer men en ny särskild utbildning ska erbjudas biträdande rektorer och annan personal med ledningsuppgifter

Linnéuniversitetet vill lyfta fram att det finns en påtaglig risk att detta förslag leder till en betydlig minskning av antalet deltagare som ges möjlighet att antas till det statliga rektorsprogrammet.

Linnéuniversitetet vill därför framhålla vikten av att förslaget att biträdande rektorer inte längre ska äga tillträde till rektorsutbildningen måste kombineras med genomförandet av tre andra förslag i utredningen och att dessa förändringar får genomslag i huvudmannens praktik. Det gäller förslagen 7.1.2, att rektorns ansvarsområde inte får vara mer omfattande än att rektorn kan utöva det pedagogiska ledarskapet, 7.1.4, att rektorn ska ha mandat att besluta om ledningsstöd i den inre organisationen, och 7.1.5, att det inte ska vara möjligt att delegera rektors pedagogiska ledarskap i sin helhet. Givet att dessa tre förslag genomförs, bedömer Linnéuniversitetet att ökningen av antalet rektorer kommer att motsvara ungefär det antal biträdande rektorer som i dag går på rektorsprogrammet så att rektorsprogrammets volym därmed kan upprätthållas.